

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/nauka-i-edukacja/badania-historyczne/konferencje/235737,CALL-FOR-PAPERS-Ogolnopolska-konferencja-naukowa-Okupacja-niemiecka-w-Polsce-w-l.html>
01.03.2026, 03:08

CALL FOR PAPERS: Ogólnopolska konferencja naukowa „Okupacja niemiecka w Polsce w latach 1939-1945. Struktury władzy i ich zarządcy” - Szczecin, 15-16 września 2026

Do wzięcia udziału w konferencji zapraszamy historyków oraz innych badaczy z Polski, którzy w swojej pracy naukowej zajmują się tematyką okupacji niemieckiej w Polsce w latach 1939-1945, w tym przede wszystkim jej ujęciem strukturalnym (funkcjonalistycznym) oraz personalnym.

[Okupacja niemiecka](#)

15.09.2026

Żaden inny kraj w czasie II wojny światowej nie był poddany przez III Rzeszę tak długiej i wyniszczającej pod względem ludnościowym oraz materialnym okupacji jak Rzeczpospolita. Przez ponad pięć lat Niemcy traktowali podbite obszary jako swoisty poligon doświadczalny narodowego socjalizmu, mając na celu realizację zakrojonego na szeroką skalę planu „walki narodowościowej” (*Volkstumskampf*) i przyszłej transformacji demograficznej Europy Środkowo-Wschodniej i Wschodniej (*Generalplan Ost*). Totalny sposób prowadzenia wojny, wyrażający się w ludobójstwie „narodowo obcych”, masowym terrorze i pandemicznej wręcz grabieży, znalazł swoje najstraszliwsze odzwierciedlenie właśnie w okupowanej Polsce. Uosobieniem reżimu bezprawia oraz bezwzględnej przemocy była niemiecka administracja okupacyjna, nie tylko SS i formacje policyjne, ale również przeróżne instytucje oraz pasy transmisyjne władz cywilnych i NSDAP na tych ziemiach. Adolf Hitler i jego otoczenie zdawali sobie sprawę, że sukces lub klęska polityki germanizacji Europy Wschodniej, tej rzekomo niemieckiej „przestrzeni życiowej” (*Lebensraum*), zależy w dużym stopniu od organizacyjnej efektywności i brutalności tejże administracji w Polsce.

W założeniu projektowana ogólnopolska konferencja naukowa pt. „Okupacja niemiecka w Polsce w latach 1939-1945. Struktury władzy i ich zarządcy” miałyby służyć analitycznemu i komparatystycznemu ujęciu niemieckich instytucji cywilnych oraz rozmaitych agend przemocy na okupowanych ziemiach polskich w latach II wojny światowej, z włączeniem aparatu partyjnego NSDAP, policyjnego i sądowego. Dotyczyłaby również przybliżenia postaci niemieckich wielkorządców, funkcjonariuszy, wyższych przedstawicieli aparatu represji i wymiaru sprawiedliwości III Rzeszy, którzy sprawowali lub wspierali władzę okupacyjną na różnym szczeblu. Głównym zamierzeniem konferencji jest zatem szeroko pojęta i wszechstronna analiza systemu polityczno-administracyjnego stworzonego przez Niemcy nazistowskie na ziemiach polskich w latach 1939-1945 w ujęciu wertykalnym, właściwym okupacyjnym jednostkom podziału terytorialnego, oraz horyzontalnym, czyli bardziej przekrojowo, w odniesieniu do całego terytorium polskiego znajdującego się pod panowaniem Rzeszy.

Interesują nas niemieckie partyjno-państwowe struktury różnego autoramentu zainstalowane na obszarach polskich wcielonych do Rzeszy (okręgi Rzeszy Kraj Warty i Gdańsk-Prusy Zachodnie, prowincja Górny Śląsk, północne Mazowsze i fragment Podlasia jako rejencja ciechanowska i Suwalszczyzna - włączone do prowincji Prusy Wschodnie) oraz administracja w Generalnym Gubernatorstwie. Chcielibyśmy również omówić aparat polityczno-administracyjny i

bezpieczeństwa na terenach polskich przyłączonych na przełomie września i października 1939 r. do Związku Sowieckiego, a które po 22 czerwca 1941 r. znalazły się pod zwierzchnictwem niemieckim. Po ataku Rzeszy na ZSRS na nowo zdobytych terytoriach władze reżimu narodowosocjalistycznego powołały swoją administrację. Galicję Wschodnią pod koniec lipca 1941 r. inkorporowano do GG, a na obszarze województwa białostockiego Hitler zdecydował o powstaniu Okręgu Białostok (*Bezirk Bialystok*). Pozostałe ziemie byłych Kresów Wschodnich II RP podzielono między Komisarjat Rzeszy Ukraina (*Reichskommissariat Ukraine*) oraz Komisarjat Rzeszy Wschód (*Reichskommissariat Ostland*). Ogólnie rzecz ujmując, taki podział utrzymał się do przełomu roku 1944 i 1945, kiedy to pod wpływem zwycięskiego pochodu Armii Czerwonej na froncie wschodnim cofający się w głąb Rzeszy Niemcy zmuszeni byli do sukcesywnego opuszczania terenów polskich, by oddać je we władanie kolejnego już okupanta, czyli ZSRS.

Podczas konferencji planujemy poruszyć następujące obszary i problemy badawcze:

- Stan, metody oraz kierunki badań historycznych na temat cywilnych, wojskowych i policyjnych struktur niemieckich w okupowanej Polsce.
- „Globalne” założenia i zadania niemieckiej administracji okupacyjnej na ziemiach polskich (likwidacja elit społeczno-politycznych, eksterminacja „obcych narodo-wo”, germanizacja, eksploatacja gospodarcza, model neokolonialny itp.)
- Charakterystyka poszczególnych okręgów Rzeszy, prowincji i Generalnego Gubernatorstwa – podział administracyjny, struktura narodowościowa, granice oraz usytuowanie polityczne na mapie imperium III Rzeszy.
- Niemieckie struktury cywilne w skali makro (okręgi Rzeszy, Generalne Gubernatorstwo, komisariaty niemieckie na byłych Kresach Wschodnich II RP) i mikro (powiaty, gminy, miasta i niższe poziomy administracji lokalnej) – analiza jednostkowa lub próba ujęcia komparatystycznego (np. pomiędzy poszczególnymi urzędami i instancjami władzy w GG oraz na tzw. ziemiach wcielonych do Rzeszy).
- Organizacja i funkcje administracji wojskowej (w okresie tzw. zarządu Wehrmachtu, wrzesień–październik 1939 r.), aparatu bezpieczeństwa (SS i policja) i wymiaru sprawiedliwości (sądownictwo, prokuratura), a także ich relacje z niemieckimi instancjami cywilnymi.
- Sylwetki gauleiterów i namiestników Rzeszy, nadprezydentów, członków rządu Generalnego Gubernatorstwa, wysokich funkcjonariuszy aparatu okupacyjnego, sędziów, prokuratorów oraz kierowniczych przedstawicieli różnorodnych agend bezpieczeństwa III Rzeszy. Ich losy powojenne i ewentualna odpowiedzialność prawna za zbrodnie popełnione w okupowanej Polsce.
- Konflikty polityczno-personalne na najwyższych szczeblach władzy reżimu okupacyjnego.
- Charakterystyka kadr urzędniczych i niższego personelu administracyjnego maszyny okupacyjnej (zasady zatrudniania, liczebność, pochodzenie narodowe i społeczne, struktura zawodowa i płciowa, poziom wykształcenia, kwalifikacje, polityczne oblicze urzędników itp.).
- Rola i struktury NSDAP w GG i na terenach anektowanych do Rzeszy.
- Najważniejsze dekrety władz niemieckich z okresu okupacji decydujące o obliczu i funkcjonowaniu niemieckiej administracji.

Do wzięcia udziału w konferencji zapraszamy historyków oraz innych badaczy z Polski, którzy w swojej pracy naukowej zajmują się tematyką okupacji niemieckiej w Polsce w latach 1939–1945, w tym przede wszystkim jej ujęciem strukturalnym (funkcjonalistycznym) oraz personalnym.

Przewidujemy wydanie drukiem recenzowanego tomu studiów. Prelegentów prosimy o dostarczenie referatów w terminie do 1 grudnia 2026 r. Teksty powinny być dostosowane do instrukcji wydawniczej IPN.

Sekretarz konferencji:

dr Wojciech Wichert (Instytut Pamięci Narodowej, Oddział w Szczecinie)

wojciech.wichert@ipn.gov.pl,

tel. [+48 913 12 94 17](tel:+48913129417)

Wszystkich zainteresowanych udziałem w konferencji prosimy o przesłanie wypełnionego formularza zgłoszeniowego na poniższy adres (drogą elektroniczną lub tradycyjną) do 30 czerwca 2026 r.

Wojciech Wichert

wojciech.wichert@ipn.gov.pl

Adres do korespondencji:

Oddziałowe Biuro Badań Historycznych IPN w Szczecinie

ul. Wojska Polskiego 7, 70-470 Szczecin

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Szczecin

Szczecin

Okupacja niemiecka

Konferencja naukowa

Dni kultury w Kraju Warty - otwarcie przebudowanego teatru miejskiego w Poznaniu. Dzieci witają Josepha Goebbelsa wręczając mu kwiaty. Obok z prawej widoczny Arthur Greiser - marzec 1941 r. Fot. NAC

Pliki do pobrania

[CALL FOR PAPERS: Ogólnopolska konferencja naukowa „Okupacja niemiecka w Polsce w latach 1939-1945.](#)

[Struktury władzy i ich zarządcy” - Szczecin, 15-16 września 2026 \(docx, 23.03 KB\)](#)

[Formularz zgłoszeniowy \(doc, 31 KB\)](#)